

РОЗРАХУНОК ЧАСТКОВИХ ПОХІДНИХ $\partial \Delta P / \partial Q$ МЕТОДОМ ТРИВІАЛЬНИХ РАДІУСІВ З УРАХУВАННЯМ ПОПЕРЕЧНИХ ПРОВІДНОСТЕЙ ТА КОЕФІЦІЄНТІВ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Банін Д.Б., доц., к.т.н., Роздоба М.Ю., магістрант

КПІ імені Ігоря Сікорського, кафедра автоматизації енергосистем

Вступ. Розрахунок режимної характеристики – економічного еквіваленту реактивної потужності (ЕЕРП) є важливою задачею при вирішенні ряду технологічних і економічних питань в електроенергетиці [1]. Чисельно ЕЕРП дорівнює частковій похідній сумарних втрат активної потужності по реактивній потужності (РП) конкретного вузла розрахункової схеми. Еквівалент задіяний для оптимізації втрат і застосовується в чинних методиках щодо стимулювання споживачів до компенсації РП в своїх навантаженнях. Найпростішим елементом схем є тривіальний радіус, що складається з однієї гілки та двох вузлів - опорного по напрузі, та вузла з невідомим ЕЕРП.

Мета роботи. Ціллю даної роботи є розробка еталонної точної форми ЕЕРП в тривіальних радіусах з врахуванням поперечних провідностей ліній, трансформаторів і шунтуючих реакторів, а також дослідження рівня похибок при розрахунках ЕЕРП в розімкнених розподільчих мережах 110/35/10 кВ, методом декомпозиції на сукупність тривіальних радіусів [2].

Матеріали і результати досліджень. Вихідна і розрахункова форми тривіальних радіусів та кінцева модель представлені на рис. 1.

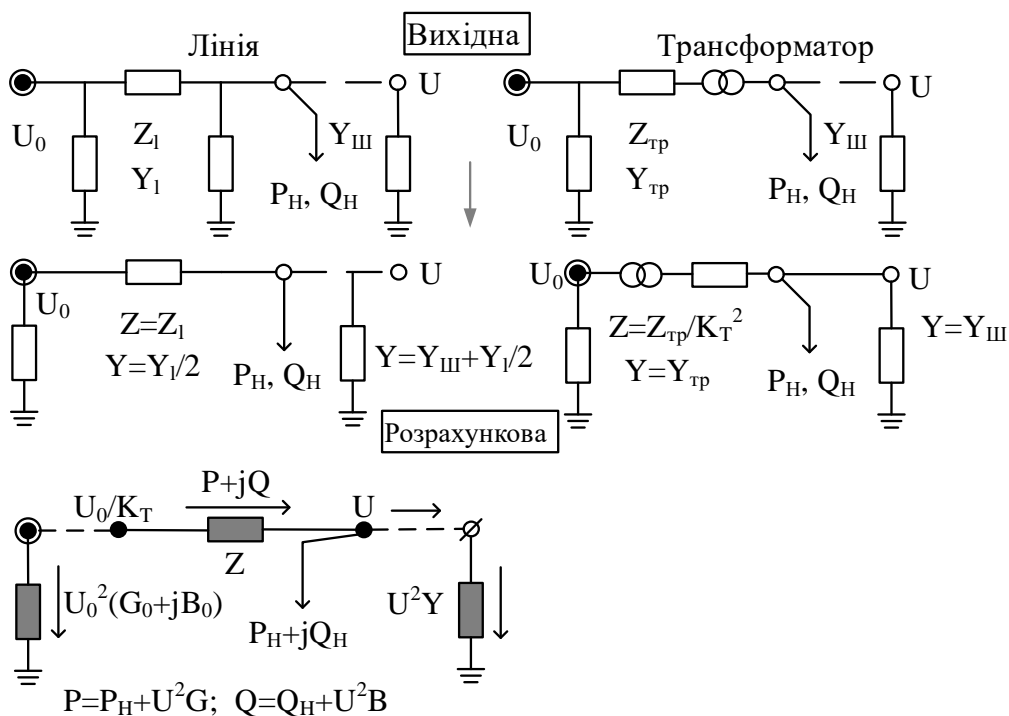

Рисунок 1 – Моделі тривіального радіусу з врахуванням поперечної провідності ліній і трансформаторів

Прийняті наступні позначення параметрів та характеристик:

$Z_1, Y_1, Z_{TP}, Y_{TP}, Y_{Ш}$ – опори та провідності ліній трансформаторів і шунтів;

$K_T, Z, Y(G, B)$ – коефіцієнт тр-ра та приведені значення опорів і провідностей

U_0, U, P_H, Q_H, P, Q – напруги опорного вузла та вузла з невідомим ЕЕРП, потужності навантаження або генерації та потік потужності у радіусі.

Для виводу часткової похідної втрат від реактивної потужності використовуємо повну формулу для розрахунку активних втрат і рівняння стану режиму для елементарного радіуса.

$$\Delta P = (P^2 + Q^2) \cdot R / U^2 + U^2 G + U_0^2 G_0 - \text{Втрати}$$

$$U = U_0 / k_T - Z \hat{S}_H / \hat{U} + U \hat{Y} - \text{Рівняння режиму}$$

Оскільки необхідно обчислити похідну по реактивній потужності вузла Q_H , розкриємо вираз втрат:

$$\Delta P = [(P_H + U^2 G)^2 + (Q_H + U^2 B)^2] \cdot R / U^2 + U^2 G + U_0^2 G_0.$$

Загальний вираз повної похідної для складної функції $\Delta P = f(Q, U)$ є функцією трьох складових – часткових похідних:

$$\partial \Delta P / \partial Q_H = \partial \Delta P / \partial Q_H + (\partial \Delta P / \partial U) \cdot (\partial U / \partial Q_H).$$

Розрахуємо значення часткової похідної $\partial \Delta P / \partial Q_H$:

$$\partial \Delta P / \partial Q_H = \partial [(Q_H^2 + 2Q_H U^2 B + U^4 B^2) / U^2 \cdot R] / \partial Q_H = 2Q_H R / U^2 + 2BR.$$

Тут з рівняння (3) виключились втрати від активної поперечної провідності (G). Друга складова потребує перетворень:

$$\partial \Delta P / \partial U = \partial [P_H^2 / U^2 \cdot R + 2P_H G R + U^2 G^2 R + Q_H / U^2 \cdot R + 2Q_H B R + U^2 B^2 R + U^2 G] / \partial U = \partial [-2P_H^2 / U^3 \cdot R + 2UG^2 R - 2Q_H^2 / U^3 \cdot R + 2UB^2 R + 2UG].$$

Якщо позначити навантажувальні втрати $\Delta P_H = (P_H^2 + Q_H^2) R / U^2$ отримаємо кінцевий вираз для другої складової:

$$\partial \Delta P / \partial U = -2\Delta P_H / U + 2UR(G^2 + B^2) + 2UG.$$

Для розрахунку третьої складової $\partial U / \partial Q$ скористаємося рівняннями стану режиму, попередньо помноживши обидві частини цього рівняння на

спряжений комплекс напруги $\hat{U}$. Розпишемо результат в комплексних складових:

$$U^2 = U_0 / k_T (U' - jU'') - (R + jX)(P_H + jQ_H) - U^2(R + jX)(G - B).$$

$$U^2 = U_0 U' / k - jU_0 U'' / k - RP_H - XQ_H - jXP_H + jRQ_H - U^2(RG + XB) - jU^2(XG - RB).$$

Виділивши дійсну та уявну частини, отримаємо систему з двох рівнянь:

$$\begin{cases} U^2(1 + RG + XB) = U_0 / k \cdot \sqrt{U^2 - U''^2} - RP_H - XQ_H \\ U^2(XG + RB) = -U_0 / k \cdot U'' - XP_H - RQ_H \end{cases}.$$

Для зручності, позначимо $(1 + RG + XB) = V$, $(XG + RB) = W$, і отримаємо більш компактний запис:

$$\begin{cases} U^2V = U_0 / k \cdot \sqrt{U^2 - U''^2} - RP_H - XQ_H \\ U^2W = -U_0 / k \cdot U'' - XP_H - RQ_H \end{cases}.$$

З другого рівняння цієї системи визначимо складову U'' :

$$U'' = (RQ_H - XP_H) / (U_0 / k) - U^2W / (U_0 / k).$$

Підставивши значення U'' у перше рівняння маємо вираз з модулем напруги:

$$U^2V = (U_0 / k) \cdot \sqrt{U^2 - [(RQ_H - XP_H) - U^2W]^2 / (U_0 / k)^2} - (RP + XQ).$$

Виконавши перенос складової $(RP + XQ)$ в праву частину рівняння і звівши в квадрат обидві його частини, отримаємо:

$$\begin{aligned} [U^2V + (RP + XQ)]^2 &= \left[\sqrt{U^2(U_0 / k)^2 - [(RQ_H - XP_H) - U^2W]^2} \right]^2 \\ &= U^4V^2 + 2U^2U^4RP_H + 2U^2VXQ_H + R^2P_H^2 + 2RP_HXQ_H + X^2Q_H^2 = \\ &= U^2(U_0 / k)^2 - R^2Q_H^2 + 2RQ_HXP_H - X^2P_H^2 + 2U^2WRQ_H - 2U^2WXP_H - U^4W^2. \end{aligned}$$

Позначивши нев'язку правої та лівої частини рівняння через F і, об'єднавши аналогічні вирази, отримаємо рівняння для подальшого диференціювання:

$$F = U^4(V^2 + W^2) + 2U^2[V(RP_H + XQ_H) + W(XP_H - RQ_H)] - U^2(U_0/k)^2 + Z^2P_H^2 + Z^2Q_H^2.$$

Вираз (4) є неявною функцією F(Q,U). Використаємо математичну форму:

$$\partial U / \partial Q = (-\partial F / \partial Q) / (\partial F / \partial U).$$

$$\partial F / \partial Q = 2U^2VX - 2U^2WR + 2Z^2Q_H = 2U^2(VX - WR) + 2Z^2Q_H.$$

$$\partial F / \partial U = 4U^3(V^2 + W^2) + 4U \cdot [V(RP_H + XQ_H) + W(XP_H - RQ_H)] - 2U(U_0/k)^2.$$

Кінцевий вираз для третьої складової $\partial U / \partial Q$ має вигляд:

$$\partial U / \partial Q_H = \left[-U^2(VX - WR) + Z^2Q_H \right] / U \left[2U^2(V^2 + W^2) + 2(V(RP_H + XQ_H) + W(XP_H - RQ_H)) - (U_0k)^2 \right].$$

В якості контрольного прикладу оберемо сукупність елементарних радіусів відповідно з шунтуючим реактором (Y_{III}), потім з Y_{III} і лінією, де є провідність на землю (Y_1) потім в наступних радіусах з'являється коефіцієнт трансформації (K_T) і, нарешті, маємо радіус з Y_{III} , Y_1 , K_T і напругою БП, яка менша напруги вузла радіусу з невідомим ЕЕРП. Всі вказані варіанти підготовлені в файлі TRAD1 в форматах UZL і VET. Результати представлені на рис. 2.

Розглянутий метод тривіальних радіусів в розрахунках часткових похідних $\partial \Delta P / \partial Q$, який порівняно простий і максимально швидкодіючий, пропонувався для ручних контрольних обчислень, а також при визначенні ЕЕРП в Методиці [4] для розімкнутих розподільчих мереж обленерго та їх філій. При цьому кожна гілка розрахункової схеми представлялася як елементарний радіус, а невідоме ЕЕРП фіксувалось як сума похідних $\partial \Delta P / \partial Q$ по його трасі до балансуєчого вузла схеми, що аналогічно розрахункам падінь напруг. Для аналізу похибок цього методу обрана схема (рис. 3), де можливо виділити 5 автономних радіусів (100-1, 1-2 ... 2-5). Відзначимо, що у вузлі 5 встановлена генерація реактивної потужності шляхом задавання ємнісної поперечної провідності ($B = -500$ [мкСім]). Для кожного радіуса розрахована похідна $\partial \Delta P / \partial Q$ і визначений ЕЕРП згідно дослідженого методу (RAD), наприклад:

- вузол1: ЕЕРП (RAD) = 0.0334 = 0.0334;
- вузол2: ЕЕРП (RAD) = 0.0334 + 0.0185 = 0.0519;
- вузол3: ЕЕРП (RAD) = 0.0334 + 0.0185 + 0.0071 = 0.0590, і т.д.

На малюнку також наведені живлячі потоки радіусів, їх навантаження та результат ЕЕРП (REZ), отриманий методом чисельного диференціювання з

високою точністю розрахункового режиму. Незважаючи на дотримання балансів потужностей в опорних вузлах радіусів маємо значні похибки ЕЕРП (8.7%, 12.2%, 13.4% ...).

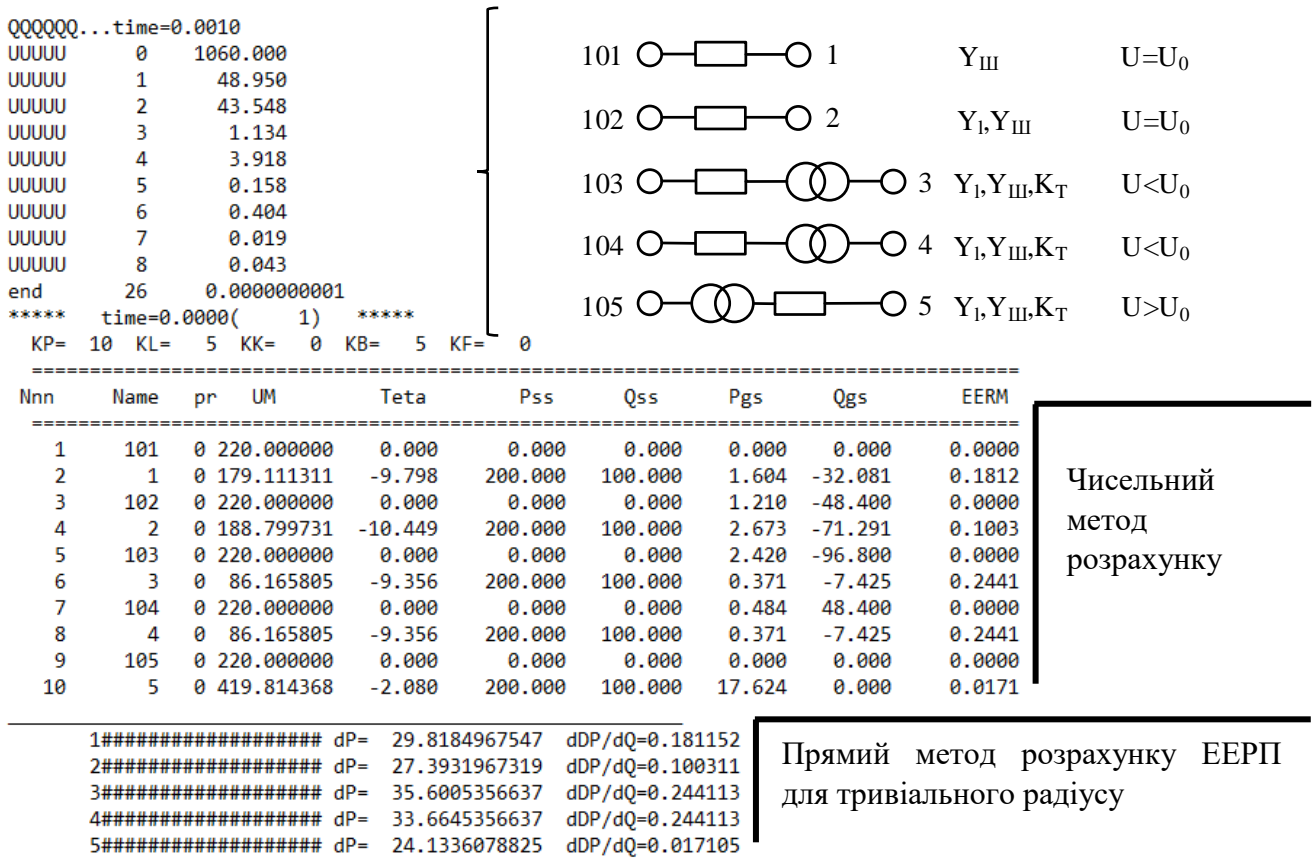

Рисунок 2 – Результати роботи комплексу Z_REGIM по схемі TRAD1 з розрахунком ЕЕРП прямим і чисельним методами диференціювання

Таким чином, розглянутий метод не може бути рекомендований для економічних розрахунків, наприклад, ЕЕРП при обчисленні плати споживачам за перетікання реактивної потужності.

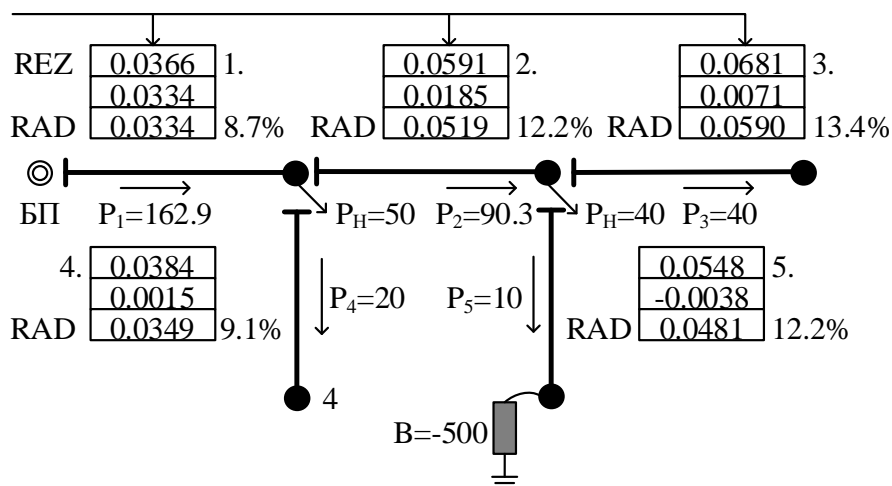

Рисунок 3 – Аналіз похибок методу тривіальних радіусів, при розрахунку розімкнених розподільчих мереж

Висновки. Розроблена точна пряма форма розрахунку ЕЕРП для елементарних схем – тривіальних радіусів. Відпрацьована технологія розрахунку похідних $\partial \Delta P / \partial Q$ з урахуванням ліній, трансформаторів та поперечних провідностей. Виконаний аналіз похибок розрахунку ЕЕРП для розімкнених розподільчих мереж методом декомпозиції на сукупність тривіальних радіусів. Метод може бути задіяний для орієнтовних контрольних розрахунків.

Перелік посилань

1. Алгоритмізація та програмування електроенергетичних задач. Моделі, методи, алгоритми і програми для промислових комп'ютерних комплексів [Електронне видання]: навч. посіб. / Д. Б. Банін, М. Д. Банін, А. В. Гнатівський. – К.: НТУУ "КПІ", 2016. – 104 с.
2. Банін Д. Б. Економічні еквіваленти реактивної потужності. Математичний та чисельний аналіз. / Банін Д. Б., Яндутьський О.С., Банін М.Д. – Промелектро. – 2004. -№1. – с. 22-23.
3. Банін Д. Б. Технологічні умови впровадження та використання методики розрахунків плати за перетоки реактивної електроенергії між енергопостачальною організацією, та її споживачами / Ю.В. Щербина, Д.Б. Банін, А.Д. Голота. – К.: НТУУ «КПІ», 1999. – 122 с.
4. Методика розрахунків плати за перегікання реактивної електроенергії між електропостачальною організацією та її споживачами / Алімов О.М., Арбузов Е.Л., Банін Д.Б. та ін. // Офіційний вісник України, - 2002. – №6.